

**INSTRUMENTI UPRAVLJANJA
SAOBRAĆAJNOM
POTRAŽNJOM**

INSTRUMENTI UPRAVLJANJA SAOBRAĆAJNOM POTRAŽNJOM

Instrumenti su definisani kao alatke koje se mogu koristiti u cilju prevazilaženja problema i dostizanje postavljenih ciljeva održivosti sistema. Uključuju tradicionalne saobraćajne metode, kao što su: izgradnja nove sdaobraćajne infrastrukture, upravljanje saobraćajem, tarifna politika, nove tehnike izmene stavova i navika učesnika u saobraćaju i informacione tehnologije – tehnike koje sve više dobijaju na značaju. Pored instrumenata saobraćajne politike, takođe su bitni i instrumenti politike korišćenja zemljišta koji značajno mogu doprineti smanjenju problema u saobraćaju.

Instrumenti obuhvataju sledeće mere:

1. Mere u domenu izmene korišćenja zemljišta:

- Povećanje gustine korišćenja zemljišta i razvoj kombinovanog (mešovitog) zemljišta;
- Planiranje korišćenja zemljišta u skladu sa zahtevima razvoja mreže javnog prevoza;
- Razvojni obrasci;
- Standardi u domenu parkiranja;
- Doprinos graditelja stambenih objekata finansiranju infrastrukture;
- Takse koje odražavaju vrednost zauzetog zemljišta

2. Izmene u stavovima i navikama korisnika saobraćajnog sistema:

- Reklamne kampanje u cilju menjanja navika i stavova korisnika saobraćajnog sistema;
- Promenljivo radno vreme;
- Automobolski klubovi;
- Telekomunikacije;
- Planovi putovanja u okviru kompanije (eng. *mobility management*);
- Povećanje iskorišćenja putničkog automobila (eng. *ride charing*)

3. Izgradnja infrastrukture:

- Izgradnja novih puteva;
- Izgradnja vanuličnog parkiranja;
- Izgradnja novih i nadogradnja postojećih šinskih sistema;
- Izgradnja stajališta;
- Implementacija savremenih naučnih pružanja prevoznih usluga na postojećim šinskim sistemima;
- Izgradnja lakih šinskih sistema LRT;
- Izgradnja sistema „Parkiraj i vozi se“ (P&R);
- Izgradnja staničnih terminala i presedačkih mesta;
- Izgradnja infrastrukture za biciklistički saobraćaj (staze i parkirališta);
- Izgradnja infrastrukture za kretanje pešaka;
- Izgradnja parkirališta za teretna vozila;
- Pretovarni terminali

4. Upravljanje (menadžment) infrastrukturom:

- Održavanje puteva;
- Tradicionalni saobraćajni menadžment (eng. *traffic management*);
- Urbani sistemi kontrole saobraćaja;
- Inteligentni saobraćajni sistemi ITS;
- Mere umirenja saobraćaja (eng. *traffic calming*);
- Fizička restrikcija;
- Regularna restrikcija;
- Monitoring parkiranja;
- Davanje prioriteta javnom prevozu regulativnim merama;
- Odvojene trake za kretanje vozila velike zastupljenosti;
- Davanje prioriteta biciklistima i pešacima;
- Obezbeđenje parkinga za bicikliste

5. Informisanje:

- Uobičajeno obeležavanje pravca;
- Promenljivi saobraćajni znaci;
- Informacioni sistemi u realnom vremenu za vozače i vođenje rute;
- ITS sistemi u sistemu parkiranja;
- Tradicionalni redovi vožnje i druge servisne informacije u javnom prevozu putnika;
- Informacioni sistemi u realnom vremenu za putnike u javnom prevozu;
- Sistemi planiranja putovanja;
- Operacioni informacioni sistemi;
- Statički saobraćajni znaci;

INSTRUMENTI UPRAVLJANJA SAOBRAĆAJNOM POTRAŽNJOM

6. Sistemi naplate:

- Naplata za korišćenje parking mesta;
- Naplata za korišćenje puta;
- Naplata za posedovanje vozila;
- Taksa kroz cenu goriva

Osim navedenih mera, upravljanje saobraćajnom potražnjom, prema najvećem broju autora, svrstava se u sledeće **tri kategorije**:

1. Tehnološke inovacije;
2. Mere u oblasti politike korišćenja zemljišta (eng. *land use policy measures*);
3. Mere u oblasti saobraćajne politike (eng. *transport policy measures*).

Kako i na koji način primena pojedinih mera navedenih kategorija ima uticaja na potražnju za putovanjima različitih vidova prevoza i smanjenje negativnih efekata saobraćaja na životnu sredinu, predmet je dugogodišnjih istraživanja.

INSTRUMENTI UPRAVLJANJA SAOBRAĆAJNOM POTRAŽNJOM

UTICAJ INSTRUMENTATA NA POTRAŽNJU ZA PUTOVANJIMA

DOPRINOS STRATEGIJI				
Ključni strategijski elementi	Smanjenje potreba za putovanjem	Smanjenje korišćenja automobila	Poboljšanje javnog prevoza	Poboljšanje karakteristika putne mreže
INSTRUMENTI				
Korišćenje zemljišta	●●●●	●●	●●	●
Infrastruktura		●●	●●●●●	●●●
Menadžment	●	●●	●●●●	●●●●●
Informacioni sistemi	●●●	●●	●●●	●●●
Navike i stavovi	●●	●●●●		
Ekonomski instrumenti	●	●●●●●	●●●	●●

● Najmanji doprinos

●●●●● Najveći doprinos

INSTRUMENTI POLITIKE KORIŠĆENJA ZEMLJIŠTA

Uticaj ovog instrumenta može biti dvojak, i to:

- 1. Indirektan uticaj** – Povećanjem gustine sadržaja uz neophodnu kombinaciju većeg broja različitih aktivnosti smanjuje se rastojanje na kojem se obavlja putovanje. Smanjivanjem rastojanja povećava se mogućnost za obavljanje putovanja peške ili biciklom.
- 2. Direktan uticaj** – Gusto naseljena područja obično imaju razvijeniju mrežu javnog prevoza, koja uz ograničeni broj parking mesta i velikegužve u saobraćaju rezultira komparativnom prednošću javnog prevoza i njegovim korišćenjem u odnosu na automobil.

INSTRUMENTI SAOBRAĆAJNE POLITIKE

Empirijski rezultati istraživanja ukazuju da najznačajniji uticaj u oblasti upravljanja saobraćajnom potražnjom ima primena instrumenata saobraćajne politike. Pokazalo se da na smanjenje potražnje za putovanjima automobilom, naročito u periodima vršnih opterećenja, značajan uticaj imaju mere kao što je: naplata za korišćenje puta, troškovi parkiranja, troškovi putovanja, frekvencija i nivo usluge u javnom prevozu.